

Wyrok z dnia 19 stycznia 2006 r.

III BU 2/05

Dopuszczalna jest wykładnia art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.), która prowadzi do przyjęcia, że błędem organu rentowego w rozumieniu tego przepisu jest błąd popełniony w decyzji odmawiającej przyznania lub podwyższenia świadczenia, a nie jest nim zwłoka w rozpatrzeniu prawidłowo zgłoszonego żądania w trybie postępowania o świadczenie emerytalno-rentowe i rozstrzygnięcia sprawy w drodze decyzji. Zwłoka taka nie jest równoznaczna z odmową przyznania lub podwyższenia świadczenia, a więc wyrok wyrównujący świadczenie bez ograniczenia wypłaty za okres wsteczny nie może być uznany za niezgodny z prawem.

Przewodniczący SSN Andrzej Wróbel, Sędziowie SN: Andrzej Wasilewski, Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 19 stycznia 2006 r. sprawy z wniosku Zofii S. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w R. o wysokość emerytury, na skutek skargi organu rentowego o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 10 lutego 2005 r. [...]

o d d a l i ł skargę.

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 15 stycznia 2004 r. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Radomiu zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w R. z dnia 14 sierpnia 2003 r. i przeliczył Zofii S. podstawę wymiaru renty za okres od 1 listopada 1994 r. do 31 marca 2003 r., uwzględniając w podstawie wymiaru świadczenia rentowego równowartość użytkowanej działki szkolnej. Sąd Okręgowy ustalił, iż wnioskodawczyni od dnia 1 listopada 1986 r. pobiera rentę nauczyciel-

ską z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. W dniu 25 lutego 1995 r. Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół w O. złożył w organie rentowym wniosek o ponowne przeliczenie świadczenia wnioskodawczynie. Do wniosku zostało dołączone zaświadczenie stwierdzające, iż wnioskodawczynie z dniem 1 listopada 1994 r. zrezygnowała z użytkowania działki szkolnej o powierzchni 0,44 ha. Pismem z dnia 28 lutego 1995 r., przesłanym do wiadomości wnioskodawczynie, organ rentowy poinformował Zespół, że nie ma podstaw do doliczenia świadczenia w naturze, skoro z wniosku nie wynika działanie pracodawcy za zgodą zainteresowanego. Wnioskodawczynie zgłosiła się do organu rentowego, który zobowiązał ją do przedłożenia zaświadczenia o wartości działki (z Urzędu Gminy w O.). Z uwagi na charakter schorzenia i wielokrotną hospitalizację wnioskodawczynie nie złożyła żądanego zaświadczenia, zaś organ rentowy nie wydał w przedmiocie ponownego przeliczenia świadczenia żadnej decyzji. W dniu 9 kwietnia 2003 r. wnioskodawczynie przesłała drogą pocztową do organu rentowego te same dokumenty, które przedłożyła w 1995 r. Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół w O., nie dołączając formalnego wniosku o przeliczenie renty ani zaświadczenia w przedmiocie wartości działki. Organ rentowy we własnym zakresie uzyskał stosowną informację z Urzędu Gminy w O. oraz przeliczył świadczenie wnioskodawczynie od dnia 1 kwietnia 2003 r. Sąd Okręgowy uznał, iż organ rentowy naruszył obowiązek rozpoznania wniosku i wydania decyzji w przedmiocie przeliczenia świadczenia niezależnie od tego, kto z wnioskiem takim wystąpił w 1995 r. oraz wynikający z § 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie postępowania w sprawach o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń (Dz.U. Nr 10, poz. 49 ze zm.) obowiązek udzielenia wnioskodawczynie pomocy przy ubieganiu się o świadczenie. Przedłożenie tych samych dokumentów w kwietniu 2003 r. nie może być uznane za wystąpienie z ponownym wnioskiem, skoro pierwszy wniosek z dnia 25 lutego 1995 r. nie został przez organ rentowy rozpoznany aż do czasu wydania zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 10 lutego 2005 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie oddalił apelację organu rentowego, dzieląc w całości ustalenia faktyczne oraz ocenę prawną dokonaną przez Sąd pierwszej instancji. Sąd Apelacyjny stwierdził, iż wniosek o przeliczenie świadczenia rentowego wnioskodawczynie został złożony w dniu 25 lutego 1995 r. i był dotknięty jedynie usuwalnym brakiem formalnym pisemnej zgody zainteresowanego. Stosownie do § 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych

świadczeń, organ rentowy zobowiązany był do wezwania wnioskodawczynie do zajęcia przez nią stanowiska w przedmiocie wyrażenia zgody na reprezentowanie jej przez przedstawiciela zakładu pracy oraz wydania stosownej decyzji, tym bardziej że charakter schorzenia wnioskodawczynie i fakt jej nieporadności był organowi rentowemu znany z urzędu. Skoro wniosek, złożony w dniu 25 lutego 1995 r., bezpodstawnie pozostawiony został przez organ rentowy bez rozpatrzenia, przeto do jego rozpoznania znajduje zastosowanie art. 101 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), zgodnie z którym w razie ponownego ustalenia przez organ rentowy prawa do świadczeń lub ich wysokości, przyznane lub podwyższone świadczenie wypłaca się poczynając od miesiąca, w którym powstało prawo do tych świadczeń lub do ich podwyższenia, jednak za okres nie dłuższy niż 3 miesiące kalendarzowe poprzedzające miesiąc, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy lub wydano decyzję z urzędu.

W dniu 21 lipca 2005 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w R. wniósł skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 10 lutego 2005 r. w części oddalającej apelację w zakresie wyrównania świadczenia rentowego wnioskodawczynie za okres od 1 listopada 1994 r. do 31 marca 2000 r. Wskazując na naruszenie przez Sąd drugiej instancji art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.) skarżący domagał się stwierdzenia niezgodności wymienionego wyroku z prawem w części orzekającej obowiązek wyrównania świadczenia za okres powyżej 3 lat. Podał, iż na skutek utrzymania w mocy wyroku Sądu pierwszej instancji poniósł szkodę w wysokości 299,69 złotych, zaś wzruszenie zaskarżonego orzeczenia w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe.

W uzasadnieniu skargi podniesiono, że nie istnieje unormowanie prawne stanowiące podstawę do wyrównania świadczeń za okres 9 lat wstecz. Przepis art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. przewiduje możliwość podwyższenia świadczeń nie wcześniej, niż za okres 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy lub wydano decyzję z urzędu, jeżeli odmowa lub przyznanie niższych świadczeń było następstwem błędu organu rentowego lub odwoławczego. Skoro Sady obu instancji przyjęły, iż działanie organu rentowego dotknięte było błędem, przeto wyrównanie winno nastąpić za

okres 3 lat, a tym samym zaskarżone orzeczenie jest niezgodne z obowiązującym stanem prawnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku została przyjęta do rozpoznania, gdyż spełnia wszystkie wymogi formalne, zaś zarzut naruszenia przepisu prawa został w niej wystarczająco uzasadniony (art. 424⁴ k.p.c.). W myśl art. 424⁴ k.p.c. podstawą skargi jest naruszenie przepisów prawa materialnego lub przepisów postępowania, które spowodowały niezgodność orzeczenia z prawem, gdy przez jego wydanie została wyrządzona szkoda. To ostatnie sformułowanie oznacza, że stwierdzenie niezgodności z prawem orzeczenia sądu rodzi odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa. Za niezgodne z prawem uznaje się więc orzeczenie krzywdzące stronę przez rozstrzygnięcie sprzeczne z jednoznacznie rozumianym przepisem prawa regulującym określone uprawnienie lub obowiązek. Nie można natomiast mówić o niezgodności z prawem orzeczenia opartego na przepisie prawa, którego treść dopuszcza możliwość różnych interpretacji i za każdą z nich przemawiają uzasadnione argumenty. Niezgodne z prawem jest więc orzeczenie sprzeczne z niewątpliwymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć albo takie, które zostało wydane w wyniku rażąco błędnej wykładni lub zastosowania prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawniczej. W przypadku zaskarżonego wyroku nie można mówić o tego rodzaju sprzeczności z prawem.

Podstawą skargi jest naruszenie przepisu art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm., zwaną dalej ustawą), które - zdaniem skarżącego - spowodowało niezgodność z prawem orzeczenia wyrównującego świadczenie rentowe z ubezpieczenia społecznego za okres powyżej 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, w którym złożono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy. Aby uznać podstawę tę za usprawiedliwioną, należałoby stwierdzić, że ze wskazanego przepisu niewątpliwie wynika, iż bezpodstawne pozostawienie bez rozpoznania wniosku o ponowne rozpoznanie sprawy jest równoznaczne z odmową podwyższenia świadczenia, którą należy traktować jako błąd organu rentowego. Tak jednak nie jest. Co prawda w wyroku z dnia 12 grudnia 1998 r., II UKN

171/98 (OSNAPiUS 1999 nr 16, poz. 521), Sąd Najwyższy wyraził pogląd, iż bezpodstawne pozostawienie bez rozpoznania wniosku strony o przyznanie prawa do renty inwalidzkiej jest równoznaczne z odmową przyznania świadczenia będącą następstwem błędu organu rentowego w rozumieniu art. 101 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), jednakże przyjmuje się również inną wykładnię.

Stosownie do art. 133 ust. 1 ustawy w razie ponownego ustalenia przez organ rentowy prawa do świadczeń lub ich wysokości, przyznane lub podwyższone świadczenia wypłaca się, poczynając od miesiąca, w którym powstało prawo do tych świadczeń lub do ich podwyższenia, jednak nie wcześniej niż: od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy lub wydano decyzję z urzędu (pkt 1) bądź za okres 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy lub wydano decyzję z urzędu, jeżeli odmowa lub przyznanie niższych świadczeń były następstwem błędu organu rentowego lub odwoławczego (pkt 2). Z brzmienia art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy wynika, iż znajduje on zastosowanie w przypadku, gdy błąd organu rentowego zostanie popełniony w decyzji odmawiającej przyznania świadczenia lub przyznającej świadczenie w wysokości niższej od przysługującej. Tymczasem w niniejszej sprawie błędem organu rentowego, którego skarżący nie kwestionuje, była ponad ośmioletnia zwłoka w rozpoznaniu wniosku o ponowne ustalenie wysokości świadczenia rentowego i wydaniu decyzji podwyższającej pobieraną przez wnioskodawczynię rentę bądź odmawiającej takiego podwyższenia. Zakres przedmiotowy art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. nie obejmuje wszystkich nieprawidłowości organu rentowego, lecz jest ograniczony jedynie do tych, które są następstwem błędu w jego działaniu (odmowa przyznania świadczenia i zaniżenie jego wysokości), nie obejmuje natomiast ujemnych następstw bezczynności tego organu. Ponowienie wniosku o ponowne ustalenie przez organ rentowy prawa do świadczenia lub jego wysokości nie jest wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy, o którym mowa w art. 133 ust. 1 pkt 1 ustawy, gdyż wnioskiem takim jest tylko wniosek złożony po wydaniu decyzji odmawiającej przyznania prawa do świadczenia lub przyznającej świadczenie w wysokości niższej, niż przysługujące. W konsekwencji podwyższenie świadczenia w wyniku ponownego ustalenia przez organ rentowy jego wysokości dopiero po ponowieniu przez zainteresowanego wcześniej zgłoszonego, niezadowolonego wniosku, nie powoduje ograniczenia wypłaty za okres wsteczny, niezależnie od długości okresu, jaki

upłynął pomiędzy zgłoszeniem wniosku a jego ponowieniem. Przepis art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie ma bowiem do takiej sytuacji zastosowania. Pogląd taki wyrażony został w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 1998 r., II UKN 322/98 (OSNAPiUS 2000 nr 1, poz. 35) i aczkolwiek dotyczy on wykładni art. 101 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, to należy uznać, iż odnosi się również do aktualnie obowiązującego art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Skoro więc Sąd Apelacyjny uznał za wniosek o ponowne rozpoznanie sprawy (ustalenie wysokości świadczenia) nierozpoznany przez organ rentowy wniosek z dnia 25 lutego 1995 r., nie zaś jego ponowienie dokonane w dniu 9 kwietnia 2003 r., przeto przyjął, iż nie może mieć do niego zastosowania przepis art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. W konsekwencji, gdy w dacie złożenia wniosku o ponowne ustalenie wysokości przysługującego wnioskodawczyni świadczenia rentowego (25 lutego 1995 r.) obowiązywały przepisy ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, Sąd drugiej instancji prawidłowo zastosował w sprawie art. 101 ust. 1 pkt 1 tej ustawy w brzmieniu obowiązującym przed dniem 31 grudnia 1996 r. (por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 1994 r., II URN 10/94, OSNAPiUS 1994 nr 3, poz. 49).

Z powyższych rozważań wyływa wniosek, iż dopuszczalna jest taka wykładnia art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, która prowadzi do przyjęcia, że błędem organu rentowego w rozumieniu wskazanego przepisu jest błąd popełniony w decyzji odmawiającej przyznania lub podwyższenia świadczenia, nie jest nim natomiast zwłoka w rozpatrzeniu prawidłowo zgłoszonego żądania w trybie postępowania o świadczenie emerytalno-rentowe i rozstrzygnięcia sprawy w drodze decyzji. Zwłoka taka nie jest bowiem równoznaczna z odmową przyznania lub podwyższenia świadczenia. Przy takiej wykładni wyrok wyrównujący świadczenie bez uwzględnienia ograniczenia wypłaty za okres wsteczny nie może być uznany za niezgodny z prawem.

Ze wskazanych przyczyn skarga podlega oddaleniu na podstawie art. 424¹¹ § 1 k.p.c.

=====